

دارية المعارف طب جامع
الاهل بيت ۴

طب جامع

للمامحان
عائیه

ترجمه
المؤلف المرحوم الشيخ محمد باقر
الشيخ سيد محمد باقر

ترجمه:
لطيف راشدى
سعید راشدى

سرشناسه: قزوینی، محمد کاظم، ۱۳۰۸-۱۳۷۳. عنوان قرارداد: طب الصادق. فارسی
عنوان و نام پدیدآور: طب جامع امام صادق علیه السلام/تالیف محمدکاظم قزوینی؛ ترجمه لطیف
راشدی، سعید راشدی. مشخصات نشر: تهران: پیام عدالت، ۱۳۸۶.
مشخصات ظاهری: ۲۹۴ ص. شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۵۲-۰۰۶-۱
وضعیت فهرست نویسی: فاپا یادداشت: چاپ هفتم: ۱۳۹۱.
یادداشت: عنوان روی جلد: طب جامع امام صادق علیه السلام: معنای طبابت و استحباب درمان
کردن، حجامت، انواع بیماریهای جسمی و روحی و راه درمان آنها ...
عنوان روی جلد: طب جامع امام صادق علیه السلام: معنای طبابت و استحباب درمان کردن،
حجامت، انواع بیماریهای جسمی و روحی و راه درمان آنها ...
موضوع: پزشکی اسلامی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع: بهداشت همگانی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
شناسه افزوده: راشد، لطیف، ۱۳۲۲ -، مصحح. شناسه افزوده: راشد، سعید، مترجم
شناسه افزوده: جعفرین محمد(ع)، امام ششم، ۸۰ - ۱۴۸ ق. طب الصادق (ع)
رده بندی کنگره: ۱۳۸۶ ۲۰۴۱ ۴۴۲۵/۵ R
رده بندی دیویی: ۶۱۰
شماره کتابشناسی ملی: ۱۰۶۳۸۱۲

طب جامع امام صادق (ع)

تألیف: لطیف راشدی

نوبت چاپ: ششم - ۱۳۹۲ شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: امیدوار قیمت: ۱۳۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۵۲-۰۰۶-۱

تهران-خیابان ولی عصر(عج)-میدان منیریه
خیابان شهید معیری-شماره ۱۴۵ تلفن: ۶۶۴۱۰۸۴۹-۶۶۶۳۵۶۶

فهرست

۱۵.....	مقدمه مترجم
۱۹.....	مقدمه مؤلف
۲۳.....	فصل اول: طب
۲۳.....	چرا به پزشک، طبیب می گویند؟
۲۳.....	مستحب بودن درمان و مداوا
۲۴.....	درمان به وسیله داغ کردن
۲۵.....	مکروه بودن درمان غیر ضروری
۲۵.....	مراجعه به پزشک غیر مسلمان
۲۶.....	با صدقه، خود را مداوا کنید
۲۶.....	نماز شب، دفع کننده بیماری ها
۲۷.....	مداوا کردن با بول حیوانات
۲۷.....	درمان با چیزهای حرام
۳۵.....	فصل دوم: حجامت
۳۵.....	دواهای چهارگانه
۳۶.....	پیامبر ﷺ و حجامت
۳۷.....	روزهایی که در آن میشود، حجامت کرد
۴۰.....	نهی از حجامت در هنگام ناشتا
۴۱.....	آنچه که قبل و بعد از حجامت باید خورد
۴۱.....	دعا در هنگام حجامت
۴۲.....	حجامت، ایمنی در برابر مرگ
۴۲.....	شستن با آب سرد در هنگام جوشش و هیجان خون
۴۳.....	علاج خارش، حجامت و رگزنی
۴۴.....	حجامت در سر

۴۵	 حجامت، غسل و قرآن
۴۶	 حجامت کودک
۴۶	 درمان بارگزنی (فصد)
۴۷	 فصل سوم: بیماری‌ها و درمان آنها
۴۷	 پرهیز کردن
۴۸	 درمان تب
۵۹	 درمان ضعف
۶۴	 درمان غصه و ناراحتی
۶۶	 درمان بادهای درد آور
۶۸	 درمان طوبت
۶۸	 درمان بیماری خبیث
۷۰	 درمان جدام
۷۵	 درمان خوره
۷۶	 درمان پیسی
۷۹	 درمان زخم
۸۰	 درمان نیش زدگی
۸۱	 درمان ورم، دمل، زگیل
۸۳	 درمان بد اخلاقی
۸۵	 درمان ضعف عضلانی
۸۶	 درمان سردرد و بادهای داخل سر
۹۰	 چیزهایی که باعث زیاد شدن عقل می‌شوند
۹۱	 چیزهایی که باعث از بین رفتن بلغم می‌شوند
۹۳	 درمان تنگی نفس
۹۳	 درمان سرفه
۹۳	 درمان سل
۹۴	 درمان برسام (ورم پرده دیافراگم)
۹۷	 درمان شکم درد و درد معده
۱۰۵	 قرقر شکم و درد آن
۱۰۷	 درمان کرم‌های شکم
۱۰۸	 درمان به وسیله تنقیه
۱۰۸	 درمان درد کبد و پهلوی

درمان درد طحال.....	۱۰۹
درمان صفراء و تلخه.....	۱۱۰
درمان سنگ و درد مثانه.....	۱۱۲
درمان بواسیر و قولنج.....	۱۱۴
درمان کمر درد.....	۱۱۷
درمان نازایی و کم فرزند داشتن.....	۱۱۷
درمان فلج.....	۱۱۸
آنچه که برای استخوان‌های ساق مفید است.....	۱۱۹
فصل چهارم: درمان.....	۱۲۱
درمان کردن به وسیله آيات قرآن.....	۱۲۱
درمان با تربت امام حسین (ع).....	۱۲۷
دعای مادر برای فرزند جهت شفا گرفتن.....	۱۳۸
دعا برای تمامی دردها و طپش قلب.....	۱۴۰
دعا برای دفع جنّ و ترس‌ها و دیوانه.....	۱۵۰
دعا برای زخم یا ورم معده.....	۱۵۴
دعا برای درد آلت تناسلی.....	۱۵۴
دعا برای سخت زائیدن.....	۱۵۵
دعا برای درد ساق پا.....	۱۵۷
درمان با سورة مومن.....	۱۵۸
درمان با چیزهایی که از سفره بیرون ریخته می‌شود.....	۱۵۸
درمان به وسیله شستن دست قبل و بعد از غذا.....	۱۵۸
درمان با آب زمزم.....	۱۵۹
درمان با جو.....	۱۵۹
فصل پنجم: درمان با غذاها، میوه جات و سبزیجات.....	۱۶۱
درمان با خرما.....	۱۶۱
درمان با انار.....	۱۶۳
درمان با مویز.....	۱۶۳
درمان با کاهو.....	۱۶۴
درمان با بادمجان.....	۱۶۴
درمان با نوعی گیاه پریهن (کاسنی).....	۱۶۴
درمان با سیاهدانه.....	۱۶۵

۱۶۷	درمان با برنج، بنفشه و زیتون
۱۶۷	درمان با پنیر و گردو همراه با هم
۱۶۸	درمان با نمک
۱۷۱	فصل ششم: درمان با شیر و روغن‌ها
۱۷۱	درمان با تلبنه
۱۷۱	درمان با روغن و شیر گاو
۱۷۳	مکروه بودن روغن حیوانی برای پیران
۱۷۴	درمان با شیر ماده الاغ
۱۷۵	درمان با شیر ماده شتر شیر ده
۱۷۵	درمان با آب باران
۱۷۵	درمان با آب نیسان
۱۷۸	عناب
۱۷۸	اسفند و کندر
۱۷۹	از دواهای شویب حافظه
۱۷۹	مشکک و اشنان
۱۸۰	پر خوری
۱۸۰	مضرات نخوردن شام
۱۸۲	مضرات خوردن ماهی
۱۸۳	مضرات زیاد نوشیدن آب
۱۸۴	روغن بنفشه
۱۸۵	روغن خطمی
۱۸۵	روغن بان
۱۸۷	فصل هفتم: توحید مفضل
۱۸۸	گفتگوی مفضل با ابن ابی العوجاء
۱۸۹	علت نوشته شدن کتاب مفضل
۱۸۹	جلسه اول
۱۹۲	آفرینش جهان هستی
۱۹۲	خلقت انسان و تدبیر جنین در رحم
۱۹۳	چگونگی تولد جنین و غذای آن
۱۹۳	دندان‌های کودک
۱۹۳	روئیدن مو در صورت مرد

عبرت گرفتن	۱۹۴
اگر انسان، عاقل و فهمیده به دنیا می‌آمد	۱۹۵
فایده‌ی گریه برای کودکان	۱۹۶
آلت تناسلی و شکل آن	۱۹۷
اعضای بدن و فوائد آنها	۱۹۸
نظر اهل طبیعت و پاسخ به آنها	۱۹۸
هضم غذا و جریان خون در بدن	۱۹۸
آغاز رشد بدن	۱۹۹
ایستادن و نشستن	۱۹۹
چشم	۲۰۰
اسرار حواس پنج‌گانه	۲۰۰
نقش نور و هوا در گوش و چشم	۲۰۱
علت اینکه عده‌ای چشم، گوش و عقل ندارند	۲۰۱
علت این که بعضی از مردم، برخی از اعضای بدن را ندارند	۲۰۲
آفرینش اعضای فرد و جفت	۲۰۲
پیرامون صدا و سخن و مشکل انسان	۲۰۳
منافع دیگر دستگاه صوت	۲۰۳
مغز و مجموعه	۲۰۴
پلک	۲۰۴
قلب و محافظ آن	۲۰۵
نای و مری	۲۰۵
ریه و مخرج بول و غائط	۲۰۵
معهده و کبد	۲۰۵
مغز، خون، ناخن و گوش	۲۰۶
ران و باسن	۲۰۶
نر و ماده	۲۰۶
پیرامون قلب و ریه انسان	۲۰۷
نر و ماده	۲۰۷
آلت تناسلی مرد	۲۰۸
مخرج غایط	۲۰۸
آفرینش دندان ها	۲۰۹

۲۴۷.....	جلسه سوم
۲۴۸.....	رنگ آسمان
۲۴۸.....	طلوع و غروب خورشید
۲۴۹.....	فصل‌های چهار گانه
۲۵۰.....	شناخت زمانها و فصل چهارگانه از راه حرکت خورشید
۲۵۱.....	ماه، دلیل شناخت ماه‌های قمری
۲۵۱.....	نور ماه
۲۵۲.....	ستارگان
۲۵۳.....	فواید بعضی از ستارگان
۲۵۴.....	خورشید، ماه، ستارگان و برج‌ها، نشانه‌ای بر وجود خالق
۲۵۵.....	مقدار شب و روز
۲۵۶.....	سرما و گرما و فواید آن دو
۲۵۷.....	باد
۲۵۷.....	هوا و صداها
۲۵۸.....	شکل زمین
۲۵۹.....	زمین سرد و خشک
۲۵۹.....	توزیع آب بر روی زمین
۲۶۰.....	وجود بسیار آب
۲۶۰.....	منافع دیگر آب
۲۶۰.....	کثرت آب دریاها
۲۶۱.....	هوا
۲۶۱.....	آتش
۲۶۲.....	روشنایی به وسیله آتش
۲۶۲.....	تغییرات جوی و باریدن باران
۲۶۳.....	حکمت نزول باران، از آسمان به زمین
۲۶۴.....	علت قطره قطره باریدن باران
۲۶۴.....	منافع دیگری از باران
۲۶۵.....	فواید کوهها
۲۶۵.....	معادن
۲۶۵.....	دلیل ندانستن جای معادن
۲۶۷.....	گیاهان

کثرت گیاهان	۲۶۷
پوشش دانه حبوبات	۲۶۸
دلیل آفرینش درختان و گیاهان	۲۶۸
خلقت برگ درختان و اوصاف آنها	۲۶۹
هسته و دانه درختان و گیاهان	۲۷۰
مرگ و زنده شدن درختان	۲۷۱
انار	۲۷۱
بوته‌ها	۲۷۲
فواید نخل، چوب و شاخه‌های آن	۲۷۳
چوب نخل	۲۷۳
خواص گیاهان دارویی	۲۷۴
گیاهان صحرا	۲۷۴
پیزر	۲۷۵
فضولات انسان و حیوان	۲۷۵
جلسه چهارم	۲۷۶
استدلال‌های باطل از منکرین	۲۷۶
آفات و نظر نادانان در مورد آن	۲۷۷
علل نزول بلاها و گرفتاری‌ها	۲۷۸
چرا بلاها به تمام مردم می‌رسد؟	۲۸۰
مرگ و نابودی	۲۸۲
اشکالی دیگر به تدبیر آفرینش	۲۸۳
اسم یونانی این جهان	۲۸۶
مانی کور است و نمی‌بیند	۲۸۶
حس کردن چیزی که عقل آن را درک نمی‌کند	۲۸۷
عقل به خالق احاطه پیدا نمی‌کند	۲۸۷
اختلاف پیرامون حقیقت خورشید	۲۸۹
راهی به سوی شناخت خداوند سبحان	۲۹۰
طبیعیون و مناقشه سخن آنان	۲۹۱
پایان	۲۹۴

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه مؤلف

حمد و سپاس مخصوص پروردگار جهانیان و برترین و کاملترین درود و سلام بر اشرف پیامبران و فرستادگان، محمد و خاندان پاک، پاکیزه، معصوم، هدایت کننده او و امت خدا بر تمام دشمنان آنها تا روز قیامت باد.

این کتاب شامل روایات امام صادق علیه السلام، پیرامون طب و تشریح بدن انسان و زوایا و اسرار این موارد و همچنین امراض، دردها و علاج آنها به وسیله آیات قرآن، ادعیه، داروها و غیره می باشد.

تعداد زیادی از احادیث ائمه علیهم السلام شناخت کامل نسبت به تمام علوم دنیوی و دینی و آنچه که انسان در جوانب مختلف زندگی خود به آنها احتیاج دارد، از جمله: دانش طبّی می باشد و انسانی که دچار بیماری ها و دردهای جسمی، روحی و عقلی می شود، از اینها استفاده می کند.

هیچ درد و بیماری نیست، مگر این که خداوند درمان آن را فرستاده است. چه کسی دارو و درمان ها را می شناسد؟ و چه کسی می داند که برای مریض، چه چیزی خوب است و چه چیزی بد و برای او چه چیزی تجویز می کند؟

بی شک چنین شخصی، امامی است که از طرف خداوند، حجت بر مخلوقات شده است.

امامی که خداوند او را ریسمان اتصال بین زمین و آسمان قرار داده و امر فرموده که آن را بگیریم و به آن تمسک جوئیم.

چنین امامی بی شک عالم و عارف به صلاح و مصلحت و تباهی انسان است و چنین مسئولیتی از طرف خداوند سبحان برگردن او نهاده شده است.

دهها و بلکه صدها حدیث و روایت از پیامبر ﷺ و ائمه علیهم السلام پیرامون خوراکی‌ها، نوشیدنی‌ها، داروها و منافع و مضرات آنها روایت شده است.

و به تنهایی علامه مجلسی در بحارالانوار بابی به عنوان «آنچه که از اوضاع و احوال شیعیان و احتیاجات آنها نسبت به تمام علوم، پنهان نیست.» ذکر شده و احادیث بسیاری را در این موارد آورده است و همچنین ما در جلد هشتم موسوعه امام صادق علیه السلام صفحه ۷۲ به عنوان «علوم زمین و آسمان که از ائمه علیهم السلام پنهان نیست.» آورده‌ایم. خواننده گرامی! بعد از این مقدمه مختصر می‌گوئیم که: ائمه دو نوع درمان را ذکر کرده‌اند:

۱- درمان معنوی که به وسیله آیات شریف قرآن، نام‌های خداوند و دعاها و غیره آمده، همانطور که خداوند متعال در قرآن فرموده است: ﴿وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ: آنچه که برای مؤمنان شفا است، از قرآن نازل کرده‌ایم.﴾^۱

همچنین امیرمؤمنان علیه السلام در دعای کامل فرموده است: «یا من اسمہ دواء و ذکره شفاء»، «ای کسی که اسمش، دوا و ذکرش، شفا است.»

۲- درمان به وسیله داروها، خوراکی‌ها و نوشیدنی‌ها، میوه‌ها، روغن‌ها و غیره.

هر دو مورد با ایمان و یقین به تأثیر اینها برای درمان، مفید و مؤثر خواهد بود و انسان با داشتن شک و تردید، به نتیجه مطلوب نمی‌رسد. اما انطباق این موضوعات با ایمان راسخ و نفس مطمئن به وسیله عنایت الهی و نفس ربّانی، نتیجه خواهد داد. ما در این کتاب، توحید مفضل را نیز آورده‌ایم، که ارتباط زیادی به موضوع این کتاب دارد. در پایان از خداوند سبحان می‌خواهیم که این تلاش متواضعانه را به فضل و کرم خود قبول نماید.

محمد کاظم قزوینی
ایران - قم مقدس